

„Katonáink polgári egyénekkkel együtt fosztogatnak” – Alispáni jelentés a népfelkelők által elkövetett bűncselekményekről és a sebesült katonák élelmezéséről ^[1]

(1914 októbere, északkelet-magyarországi hadműveleti terület)

Az osztrák-magyar katonai tervek egy esetleges orosz-háború kezdetére a szövetséges németek érkezéséig támadó hadmozdulatokat írtak elő. E felvonulási tervnek az volt a lényegi része, hogy az offenzívát hamarabb kell megkezdeni, mint az oroszok, hogy azoknak ne legyen idejük felfejlődni. Azonban az orosz hadmozdulatokat a vártnál gyorsabb ütemben hajtották végre, így a kezdeményezés 1914 szeptemberére Oroszország kezébe került. Az orosz sikerek sok esetben kényszerű vagy taktikai visszavonulásra kényszerítették a Monarchia csapatait, így több osztrák-magyar hadsereg a Kárpátok hágóin próbálta megállítani az orosz „gőzhengert”. A mögöttes területen jelentős számú katonaság lett elszállásolva, illetve „gyülekeztetve”, a hadsereg jelenléte pedig óhatatlanul konfliktusokhoz vezetett a civil lakosság és a katonaság között.

Az első világháborút megelőzően a Monarchia hadserege az osztrák és a magyar kormánnyal állandó vitát folytatott arról, hogy háború esetén ki, hogyan és milyen mértékben gyakorolhassa az esetlegesen hadműveleti területté vált országrészek feletti igazgatást. Míg az osztrákok alkotta kivételes intézkedések ezt a kérdését a hadsereg javára döntötték el, és így minden téren a hadsereg érdekei érvényesültek, addig Magyarországon a kormány nem volt ennyire „előzékeny”: az 1912. évi 63. törvénycikk[1] értelmében az igazgatást megtartotta saját magának – természetesen figyelembe véve a mindenkor katonai és hadműveleti érdekeket. 1914. július 26-án, két nappal a hadüzenet előtt a magyar kormány ezt a törvényt azonnal hatályba léptette. A vélt vagy valós veszélynek kitett területekre kormánybiztosokat neveztek ki, hogy a hadsereg és a polgári közigazgatás között az egyensúlyt fentartsa.

Az északkeleti területeken ez a személy id. Molnár Viktor belső titkos tanácsos lett. [2] Maga a kormánybiztos is tudta, hogy a régiót nemcsak az ellenség katonai műveleteinek veszélye fenyegeti, hanem az felvonulási területté is válhat, hiszen az északi hadszíntérre, vagyis a galíciai harcokhoz csakis ezen a területen át vezetett az út.

A gyors lefolyású háborúban bízó Monarchia hadereje kezdetben nem számolt a katonák szabadságolásával, így hazatérni csakis sebesülés következtében volt lehetséges. A hátszágban békeidőszakban minden egyes katonai kerület működtetett katonai kórházat. Az északkeleti vármegyék területén ilyen csakis Munkácson létezett, ahol egy honvéd- és egy cs. és kir. csapatkórház is működött. Természetesen ez elégtelennek minősült egy milliós hadsereg sebesültjeinek befogadására. [3] A fronton történő sebesüléseket először a köztözhelyen látták el, majd a sebesültet a hadosztály egészségügyi intézményeibe (a tábori kórházba vagy a mozgó tartalékkórházakba) továbbították. Amint a sebesült szállítható állapotba került, a hátszágban felállított tartalékkórházakban, barakk-kórházakban, vagy már működő, de elsősorban a polgári lakosság által igénybe vett kórházakban és klinikákon helyezték el. [4] A háborúk velejárai a különböző járványos megbetegedések is, hiszen a nem megfelelő higiénia, a tisztálkodás lehetőségének a hiánya a nagylétszámú seregeknel előbb-utóbb fertőző megbetegedéseket eredményez. A kolera és a tífusz már igen hamar jelentkezett a mozgó hadseregnél. E fertőző betegségek megelőzésére 14 darab megfigyelőállomást állítottak fel. A megfigyelőállomások fontossága abban rejlett, hogy a frontról érkező katonák először itt jutottak teljes körül tisztálkodási lehetőséghez, ruhájukat fertőtlenítették, majd alsónemű-csere után tiszta ágyban helyezték el őket. [5]

A hadüzenetet követően a különböző mennyiségű katonavonatok folyamatosan érkeztek a térségbe. [6] ahonnan a Kárpátok hágóit átlépve már szinte azonnal a frontvonal következett. A felvonulási terv vonatszükségeit 1914. április 1-én dolgozták ki az 1913-as vasúti teljesítményi adatok alapján. Az ungvári, vagy akár a kőrösmezői vonalon napi tizenhárom 100-tengelyes – azaz 50 vagonból álló – vonat közlekedhetett. A háború előtt és alatt igyekeztek egyes pályákat úgy fejleszteni, hogy elérjék a kívánt vagonmennyiséget. [7] Attól függően, hogy egyvágányú vagy kétvágányú pályáról beszélünk, a vonatok sebessége igen alacsony volt, óránként 11–15 km/óra. [8] Kéri Kálmán Rattenhoferre hivatkozva egy keskeny nyomtávra való háromtengelyes kocsira 20 tisztet vagy 30 közkatonát számolt, szállítóeszközök vagy tüzéségi eszközök esetében pedig három ló, egy szét nem szerelhető gépkocsi, vagy hat hegyi löveg fért el a vagonban. Ungvár, Csap, Munkács, Bányó, Királyháza, Kőrösmező, valamint Volóc vonalakról – kiegészítve a miskolci, mezőlaborci vonalakkal és 703 km pályahosszal – a különböző irányokba napi 140 száztengelyes vonatot lehetett indítani a frontra. [9]

Ez természetesen nem ment zökkenőmentesen egyik napról a másikra, ezért a katonákat a területen már meglévő laktaniákban, újonnan felállított táborokban, vagy akár várak területén próbálták meg elhelyezni. A helyzetet csak súlyosbította a szeptemberi sikertelen osztrák-magyar előretörés, amelynek következtében több gyaloghadosztály – hogy az átkarolást, vagy a frontátörést elkerülje – hátrálni kényszerült. A megtépázott alakulatok morálját, harci készségét szükséges volt helyreállítani, de az 1914 szeptemberi orosz betörés ezt megnehezítette, hiszen különböző értékű és képességű katonai alakulatok keveredtek össze, magasabb parancsnokságok híján pedig rövid ideig önálló döntéseket hoztak, és sokszor önkényesen rekviráltak, illetve nem riadtak vissza az erőszakoskodásoktól sem.

Ezen bűncselekmények száma először a felvonulás időszakában, valamint a nem tervezett visszavonulás idején nőtt meg. Mivel az átvonuló csapatok élelmezéséről elvileg a csapatoknak maguknak kellett gondoskodni (a hadtáplálások csak a terményeket és a kenyeret biztosították), ezért a katonai állomásparancsnokságok a lakosságot „szállítás-élelmezésre” is utasíthatták, a hadműveleti területtől távolabbra eső helységeket pedig terménybeszolgáltatásra kötelezhették. Visszavonuláskor a hadtestvonatok irányítása a hadsereg hadtápparancsnokságainak a feladata lett. Ilyenkor a parancsnokságoknak arra kellett törekedniük, hogy minden hadosztály négy élelmezési lépcsőt alakítson ki, de a vasutak melletti felhalmozást elutasították az anyagi veszteségekre hivatkozva. A 2. osztrák-magyar hadsereg a hátrálás alkalmával hadtáplálások alakítását rendelte el, [10] a fölösleges élelmiszermennyiséget pedig Sátoraljaújhelyre irányították. Ilyen hadtáplálásokat először Ungváron, Zemplénorosziban, Sztropkón, Felsővízközön, Bártfán és Eperjesen létesítettek. A helyi lakosság nehezményezte a hadsereg szükségletei miatt bekövetkezett rekvirálásokat és annak eljárásmeneteit. A menekültek és a különböző katonai alakulatok felduzzasztották a Kárpátok vonalánál húzódó vármegyék lakosságát, azon vármegyékét, amelyek az adott év rossz időjárása miatt amúgy is alkalmatlannak minősültek az önellátásra. Ebben a nehéz helyzetben hidegzuhanyként érkezett a hír, hogy az orosz cári csapatok az Uzsocki-, Beszkidi- és Tatár-hágon keresztül átlépték a Magyar Királyság határát. A polgári lakosság egy része önként, másik része katonai utasításra menekült – hátrahagyva ingóságuk jelentős részét. Ezek döntő többségét megsemmisítették vagy elulajdonították, nem kis számban éppen a saját országuk katonái.

Az Uzsoki-völgy felrobbantott vasúti hídja 1915-ben.
Forrás: Fortepan / Glatz Ödön

[2]

A hadsereg tisztában volt azzal, hogy bűncselekményekre kerülhet sor, a túlkapasok elkerülése fontos cél volt. Mivel a lakosság támogatásának megtartását elkerülhetetlennek tartották háború a sikeres megvívásához, ezért igyekeztek kellő szigorral fellépni a bűnelkövetőkkel szemben. Bár a végzésnek elrettentőnek kellett volna lennie, erőszakos bűncselekmény miatt polgári lakossággal szemben ritka esetben hoztak halálos ítéleteket. Manfred Rauchensteiner adatai alapján a császári és királyi haderőben a háború folyamán 753 halálos ítélet született rögtönítélő eljárásban, ebből 737-et hajtottak végre. A kivégzések bűncselekmény szerinti megoszlása a következő volt: függelemsértés 26, zendülés 20, dezertálás 345, dezertálásra való összeesküvés 19, kötelességszegés 1, öncsonkítás 129, fegyelem és rend megzavarása 3.[11]

A lentiekben közölt dokumentumokban az erőszakos bűncselekményt elkövető katonai alakulatok hadrendi számát nem adják meg, hanem egyszerűen csak galíciai népfelkelőknek nevezik őket. Sok esetben a bűnelkövető katonai személyek az erőszakos bűncselekmények során eltitkolták ezredszámaikat, és adott esetben a tiszt esetleges jelenlétét is. Ezért a hadvezetés a Belügyminisztériummal karöltve felszólította a lakosságot arra, hogy figyeljék meg, hogy a katonák melyik fegyvernemhez, melyik ezredhez tartoznak, milyen egyenruhát és milyen gallért viselnek, valamint azt, hogy milyen nyelven beszélnek.[12]

Malacot sütő katonák 1914-ben.
Forrás: Fortepan / Lőw Miklós

[3]

Az erőszakos bűncselekményeket elkövető, „galíciai népfelkelőknek” nevezett katonák beazonosításánál figyelembe kel venni, hogy milyen csapatok állomásoztak ekkor az északkeleti vármegyék területén, hiszen a szláv nyelven beszélt személyeket könnyen összekeverhették. Tudjuk, hogy az általános visszavonulás után a

munkácsi várbán rendezkedett be a József Piłsudski vezette 2. lengyel légió, továbbá az eredetileg Szerbia ellen bevetni kívánt szegedi 102. népfelkelő gyalogdandár is a térségben állomásozott (utóbbi alakulat csak 1914. szeptember 21-én érkezett meg).[13] Tudjuk azt is, hogy az adott vármegyék védelmét Peter Hofmann gyalogsági tábornok látta el, aki a források szerint erre a feladatra egyéb alakulatok mellett 15 népfelkelő hadtáplázászlóaljat is kapott (a népfelkelőknek elsősorban védelmi, másodsorban őrzési feladatot kellett ellátniuk). Az is biztos, hogy szeptember végén egy rövid ideig a területen harci tevékenységet folytatott a 43. osztrák népfelkelő (Landsturm) gyaloghadosztály, valamint a 12. és 17. népfelkelő gyalogdandár is.[14]

1. dokumentum

Gulácsy István bereg vármegyei alispán távirata a Belügyminisztériumnak a katonák által elkövetett bűncselekményekről, valamint a sebesült és beteg katonák élelmezéséről[15] (Beregszász, 1914. október 7.)

Báró Perényi államtitkár Úr telefonrendeletére hivatkozással jelentem a következőket: a katonák erőszakoskodásáról, például hogy szántóvető ember fogatát és úton-félen talált fogatokat erőszakkal elveszik, lakásokban, istállóban önkényesen elhelyezkednek, az idegen csapatok megjelenése óta állandóan hallok szavahihető panaszokat, de a közönség nem teszi sérelmét konkrét panasz tárgyává.[16] 29-én kaptam az első jelentését arról, hogy Polenán saját katonáink polgári egyénékkel együtt fosztogatnak. 30-ikán oda kiszállottam, és arról győződtem meg, hogy ott 29-én a szövetkezeti áruraktárt és a szolyvai faipari gyár raktárát, 30-án pedig a Schönborn uradalom erdőgondnokának lakását feltörték, feldúlták, kirabolták. [a] 29-ei rablásokat galíciai népfelkelők és polenai polgári népesség, [a] 30-ikait ulánus katonák követték el, de csendőrök által tetten éretvén, [a] galíciai népfelkelőket szolgáltatták ki tettes gyanánt. Csapataink Alsóvercekről és Volócról való visszavonulása, vagyis elseje óta a fosztogatás a saját csapataink által megszállott Polena, Galambos, Szolyva, Újtővisfalva, Bányafalva községekben általánossá lett. E községekben a galíciai népfelkelők minden üzletet feldúltak és kifosztogattak, egy magának a szolyvai szövetkezeti áruraktárnak [a] kára 12500 koronában vétett fel. A bezárt magánlakásokat feltörték, feldúlták, azokban katonák helyezkedtek el, az éléstárat kifosztották, [a] szarvasmarhákat és [az] egyéb háziállatot loolták, elfogyasztották, [a] takarmányt elhurcolták, és az ellenszegülő lakosságot szurronnyal, lelövélssel fenyegették. Ezen erőszakoskodásban az ulánusok is részt vettek, ilyen esetek tömegesen, talán 100 számba is fordulnak elő, [az] előjárók azokról becslési jegyzőkönyveket vesznek fel. Ezen úgynben [a] szolyvai állomásparancsnokkal és [a] Munkácson állomásozó lengbergi katonai parancsnoksággal, utóbbival a fogatok stb. körüli erőszakosságok, rablások és útonállások miatt is szóbelileg tárgyaltam, azoknál teljes jóakarattal van, és [a] feljelentett és kipuhatható esetekben kellő szigorral járnak el. Szolyván elsején ottlétem alatt érkezett az első panasz, [a] tetteseket, egy magyar népfelkelő és egy napszámos kinézésű polgári egyén személyében azonnal letartóztattak. 2-án egy katonát főbe lőttek, egyet felakasztottak, de ez sem használt. A galíciai népfelkelőknek az volt a jelszavuk, hogy ha az ő hazájukat kifosztották, miért legyen Magyarországnak jobb dolga. Sajnálattal jelentem, hogy e községekben imminens [küszöbön álló] gazdasági nyomorúság és éhínség fenyeget, mivel a takarmány elpusztult, és az élelmiszer is elfogyott, e tekintetben haladéktalanul segítséget kérek. Saját katonáink erőszakoskodásaival szemben szégyenkezve jelentem, hogy két községben, ahol az oroszok[17] bent voltak, aránytalanul kevesebb rakoncátlanság nyomait találtam, és a nép sem panaszkodik rájuk. Ami a katonák élelmezését illeti, erről a következőket jelenthetem: a hadművelési téren háromszor jártam, és ott egy ízben a katonákat a tábori székérkönyhák körül ebéd közben találtam, egy ízben visszavonulás közben több szekérrakomány nyers húst, harmadszor pedig főtt ételt ebédelő és este vacsorát főző katonákat láttam, harctérről jövő sebesültek kenyeret falatoztak, emellett mindhárom ízben találtam olyan katonákat is, akik éhezés miatt panaszkodtak, viszont mások ezt megcáfolták. Legénység kinézése idősebb népfelkelők kivételével jó, ezeken kimerültség és fizikai erejüket meghaladó testi fáradtság nyoma látszik. Egy vármegyei írnok, aki jó erőben és jó kinézésben volt, azt panaszolta, hogy nyolc nap óta semmit sem evett, ami azonban nyilván valótlan állítás volt, úgyhogy egy pár kérdés után oda módosította panaszát, hogy egy hét óta csak egyszer evett meleg levest. Ami a sebesült és beteg katonákat illeti: a kórházi ételadagok kisebbek lévén a rendes adagnál, a könnyű sebesültek részéről általános az a panasz, hogy éheznek. Vasúton szállított sebesült és beteg katonák is általában panaszkodnak az éhség miatt, és valószínű is, hogy azok élelmezése nem kifogástalan, mert a sebesült- és betegvonatokon nincs konyha a betegeknek, az állomáson [a beteg és sérült katonák] élelmezése pedig hosszadalmas volna. [A] szállítások meghosszabb[bodott] tartama az egészségügyi főnök előadása szerint 2 és ½ nap, a betegek állítása szerint 4 nap volt. Azt személyesen is tapasztaltam, hogy a 17-én[18] délután, és [a] 18-án reggel Munkácsra megérkezett koleragyanús katonák, akik a vasúti állomáson a városon kívül egy udvarban voltak elkülönítve,[19] többszöri telefon kérelem dacára 18-án] estig se kaptak enni, miért is ekkor tisztjeik vezetése alatt bevonultak a városba, és úgy szereztek maguknak élelmet. Ezen esetből kifolyólag akkor nyomban személyesen a katonai állomásparancsnokhoz fordultam, minek folytán a vezérkari főnök a kifogástalan élelmezés iránt azonnal intézkedett, és egyúttal az egészségügyi főnököket és egy I. osztályú főtörzsorvost ágyaikból felköltetvén, őket kérdőre vonta, és azonnal megfelelő helyszíni eljárásra utasította. Ellenőrizhetetlen híreket mellőzve, saját tapasztalatomról ebben számoltam be.

Jelzet: HU-MNL-OL-K 149-1915-10-5134.

2. dokumentum

Gulácsy István bereg vármegyei alispán kiegészítése az előző nap feladott táviratához a katonák élelmezése tárgyában (Beregszász, 1914. október 8.)

Katonai erőszakosságok és katonák élelmezése tárgyában 7-ikén fenti szám alatt kelt jelentésomból következő rész kimaradt: elsején Munkácsra érkezett kolerás katonaszállítmány, akik közül egy nap alatt állítólag 100-nál többen haltak meg, abban a meggyőződésben volt, hogy ők nem kolerabetegek, hanem éhségtől szenvednek, és halottaik éhen haltak. E katonákat láttam, de velük nem beszélhettem, véleményem szerint az éhenhalás miatti panaszok [panasz] túlzott lehetett, mert közülük a legtöbben állottak, az elkülönítési udvaron csak kevesen ültek, és még kevesebben feküdtek, kinézésük nem volt elkényszeredetett. Öreikkel beszéltem, azok az éhezés és éhenhalás miatti panaszt elhitték, sőt, magukévá tették, a város közönsége szintén. A beteg katonák, az örök és Munkács város közönsége különösen amiatt elégedetlenkedtek és zúgolódtak, hogy a katonáorvosok nem adtak e katonáknak kompakt ételeket, és azt nem engedték meg, hogy a város közönsége megvendégelje őket, hanem csak meleg teát és kávé adtak nekik, amihez azonban az orvosok gyógyászati szempontból ragaszkodtak. [20]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 149-1915-10-5134.

[1] A törvény 32. paragrafust tartalmazott, ebből nyolcat érvényesítettek is: az útlelvi kiadásának korlátozását, a sajtócenzúrát, a közlekedési korlátozást, a bejelentkezési kötelezettséget, a fegyvereket beszolgáltatását, az egyesületi korlátozást, a rögtönítélő bíróság bevezetését, valamint a gyülekezés korlátozását. POLNER ÖDÖN: A háború okából tett kivételes intézkedések. *Közigazgatási Szemle*, 1914. 52. kötet. 489–511.

[2] A Magyar Királyság területén 1914–1918 között id. Molnár Viktoron túl a következő személyek voltak töltötték be ilyen tisztséget: Betegh Miklós, Szinyei Merse István, Joanovich Sándor, Dellimanics Lajos, báró Kürthy Lajos, Szász József, Mara László, gróf Bethlen Ödön, Craus István, Barta Aurél, Walbaum Frigyes, gróf Bethlen Balázs és Szalavszky Gyula. Lásd: *Budapesti Közlöny*, 1914. július 26. 2., illetve HU-MNL-OL-K 26-1915-VII-9702.

[3] Lásd bővebben: SZULIK ÁBÁM: Katonai temetők Kelet-Magyarország külső hadművelési területein 1914-1915-ben. *Forum Társadalomtudományi Szemle*, 2018. 2. sz. 87–97.

[4] Közvetlenül a front mögötti hátsószági területeken egészségügyi létesítményeket hoztak létre: Ungváron felállították az I. és II. számú tartalékkórházakat, Munkácson a barakk-kórházat és egy megfigyelőállomást, Máramarosszigeten pedig egy katonai elmeorvóintézetet – utóbbiba kizárólag azokat továbbították, akik a fronton öncsonkítást vagy öngyilkosságot kíséreltek meg.

[5] A betegeknek 4 típusú különbözötték meg: 1.) fertőző betegek, 2.) fertőző betegségekre gyanús betegek, 3.) esetlegesen fertőztek (olyan egészségesek, akik fertőző betegekkel érintkeztek) és 4.) sebesültek és egyéb betegek. MAILÁTH JÓZSEF: *A harctéri betegmegfigyelő állomásokról*. Sátoraljújhely, 1915. 5.

[6] Augusztus 3-án került sor a hadi menetrend bevezetésére. Lásd *Magyar Katonai Szemle*, 1931. 4. füzet, április. 67–70.

[7] FODOR KÁLMÁN: A Magyar Királyi Honvédség vasúti szállítása és a páncélvonatok 1914–1945. In: *Hazánk dicsőségére*. Szerk.: Lugosi József – Markó György. Budapest, 2008. 438.

[8] KÉRI KÁLMÁN: Az Osztrák-Magyar Monarchia vasúthálózata 1914-ben és felhasználása az első világháborúban. *Hadtörténelmi Közlemények*, 1985. 2. sz. 241–246.

[9] Uo. 264–265.

[10] „A hadsereg hadtáplálásának élelmezési tervében már számolt a Kárpátokon át való visszavonulás lehetőségével”. GOTTL JENŐ – MOJZER LÁSZLÓ: *Hadseregünk ellátása a világháborúban (1914–1918)*. Budapest, 1921. 136.

[11] MANFRIED RAUCHENSTEINER: *Az első világháború és a Habsburg Monarchia bukása*. Budapest, 2017. 768., valamint ERNST JUNK: *Das Verbrechen im Kriege. Kriminalpsychologische und kriminalistische Denkwürdigkeiten aus dem Weltkriege*. Wien-Leipzig, 1920.

[12] Ung, 1914. november 1. 1.

[13] AGGHÁZI KAMIL – STEFÁN VALÉR: *A világháború. 1914–1918*. Budapest, 1934. 36.

[14] Lásd: ANDRZEJ GARLICKI: *Geneza Legionów Polskich*. In: *U Żródeł Niepodległości 1914–1918*. Szerk.: Piotr Stewcki. Varsó, 1988. 32–46., valamint MIECZYSLAW WRZOSEK: *Zarys organizacyjny Legionów Polskich*. In: Uo. 47–74., valamint HU-HL-VII-896. (KANABÉ SÁNDOR: *Az uzsoki szorosban végrehajtott első támadás, 1914.09.25–1914.10.05.*) 1.

[15] A táviratot ékezetekkel és írásjelekkel kiegészítve adom közre, kijavítva a helyesírási és gépelési hibákat is.

[16] A rekvirálások és visszaélések ügyében megindított polgári peres eljárások érdemben nem vezettek megoldáshoz, ugyanis a legtöbb esetben felfüggesztették vagy megszüntették az ügyeket.

[17] A támadó orosz ezredek a következők voltak: a 257., a 258., a 259., a 260. és a 261. gyalogezred, a 33. tüzérezred, továbbá a kubáni és a doni kozákok. *Ungvári Közlöny*, 1915. 52. sz.

[18] A belügyminiszter szerint 1914. szeptember 15-én jelentették be az első megbetegedést a békéscsabai kórházban az északi harcterről hazatért sebesült katonáknál, így a szeptember 17-i dátum már csak azért is fontos lehet számunkra, mert hivatalosan a kolera megjelenését csak szeptember 24-én ismerték el. Lásd HU-MNL-OL K 27-22R/65., valamint *Magyarország közegészségügye az 1914. években. Különlenyomat. A m. kir. kormány 1914. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv*. Budapest, 1917.

[19] Munkács város mellett már 1913 óta létezett egy koleratelep, annak költségét a város fizette, nem pedig a Belügyminisztérium, amely ilyen esetekben elvárható lett volna. A pénz nélkül érkező menekülteket válogatás nélkül 5 napig megfigyelés alatt kellett tartani, utána pedig a morvaországi Ungarisch Hradischba (csehül: Uherské Hradiště, magyarul: Magyarhradis) szállították őket.

[20] A katonai kórházakban fekvő kolerabetegeket nem számolták a fertőzöttek közé. A járvány fokozódó terjedésére reagálva a terület kormánybiztosa 1914. október 13-tól a katonai- és a sebesültszállító vonatok tekintetében a legnagyobb szigorral élt: megállítani, csomagokat átadni a vonatok kísérőszemélyzetének nem lehetett, aki mégis megpróbálta, azt a legszigorúbban büntették és hadbíróság elé állították. A sebesült és beteg katonák szállítása mellett a járványos betegszállítás is együttesen történt, főleg a kezdeti időszakban. Ez leginkább annak volt köszönhető, hogy az itteni vasúthálózat túlnyomó részben egyvágányú volt, így az ellentétes irányba haladó vonatok bevárásai ideje megnövekedett. Az elsődlegesen megfogalmazott cél az élelmiszer utánpótlása lett – saját felelősségre, vagy közvetlenül a helyi katonai hatóság bevonásával. UA-KTÁL-4-1-676. Katonai hatóságokkal való együttműködés lehetőségei, kolera járvány visszaszorítása és intézkedései. (1914. október 8. – november 10.). 4-6. [Kárpátaljai Területi Állami Levéltár – Державного Архиву Закарпатської області]

Címkék:

[Osztrák-Magyar Monarchia](#) ^[4]

[Magyar királyság](#) ^[5]

[első világháború](#) ^[6]

[hátszág](#) ^[7]

[ellátás](#) ^[8]

[rekvirálás](#) ^[9]

Kiadás: 23. évfolyam (2023) 5. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/katonaink-polgari-egyenekkel-egyutt-fosztogatnak-alispani-jelentes-a-nepfelkelok-altal-elkovetett>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/katonaink-polgari-egyenekkel-egyutt-fosztogatnak-alispani-jelentes-a-nepfelkelok-altal-elkovetett>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_156444.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_84094.jpg

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/osztrak-magyar-monarchia>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-kiralysag>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/elso-vilaghaboru>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hatszag>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ellatas>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rekviralas>